

В. С. САЛОГУБ

аспірант

ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті визначено педагогічні умови формування правової культури майбутніх учителів технологій. Зроблено висновок, що ефективному засвоєнню майбутніми вчителями змісту правової освіти сприяє: розробка змісту правової освіти, формування потреби в оволодінні нею, формування пізнавального інтересу до процесу навчання, залучення майбутніх учителів до самостійної роботи, застосування системи пізнавальних завдань.

Ключові слова: *правова культура, майбутній учитель технологій, педагогічні умови формування технологічної культури, зміст правової освіти.*

Одним із аспектів усебічного розвитку особистості майбутнього вчителя в різних галузях суспільства є висока правова культура. Адже не можна вважати майбутнього вчителя професіоналом високого рівня, якщо він, маючи глибокі знання, порушує закони й вимоги Конституції України. Здатність майбутнього вчителя розуміти правила співжиття та вимоги законів і відповідно впроваджувати їх у свою практичну діяльність – це вимоги сучасного суспільства. Але ця здатність не є вродженою – вона формується під впливом спеціальних виховних завдань і, передусім, за допомогою правового виховання майбутніх учителів під час їх навчання в педагогічних університетах.

Провідна роль у правовій освіті молоді належить учителеві. З метою підвищення рівня правої освіти як складової професійної культури, створення належних умов для набуття правових знань, забезпечення конституційного права громадян (школярів) виданий Указ Президента “Про Національну програму правової освіти населення” від 18.10.2001 р.

Правова освіта вчителя є невід’ємною складовою його професіоналізму, фундаментальної підготовки та педагогічної майстерності. Завдання процесу формування правової підготовки вчителів полягають у здійсненні комплексу заходів, серед яких основними є ознайомлення з правами людини, прийнятими міжнародним співтовариством у Гельсінкі, знання положень Конституції України та необхідних нормативно-правових документів; знання законів про державну мову, освіту, а також усіх офіційних матеріалів, пов’язаних зі змістом навчальних предметів, які вони будуть викладати в загальноосвітніх школах та інших закладах освіти.

Аналізуючи особливості формування правової культури та визначення змісту освіти, що висвітлюють у педагогічній літературі, треба відзначити, що ця дефініція є досить складною й багатоаспектною. Це проблема інтегральна, що передбачає вирішення завдань розумового, морального, естетичного, економічного, правового, фізичного розвитку, а також

розвитку пізнавальних сил і здібностей, формування елементів наукового світогляду. Але до поняття “зміст освіти” необхідно зараховувати не тільки знання, а й уміння критично мислити, творити, оцінювати з моральних позицій усе, що відбувається навколо, як процес, що постійно відбувається під час діяльності й спілкуванні людини з іншими людьми. Це досягається залученням особи до різноманітних видів діяльності. Тобто в центрі уваги має бути особистість. Щоб визначити зміст освіти, необхідно уточнити перелік і обсяг інформації з навчальних предметів; чітко викласти основні поняття та ідеї, відобразити в них передові досягнення науки й техніки; визначити обсяг умінь і навичок, які необхідно сформувати у студентів; підвищити культуроутворювальні функції ВНЗ, самовизначити особистість у культурі, цілісно представити цінності, створені людством у матеріальній і духовній сферах, – економічній, моральній, правовій, екологічній, естетичній, фізичній, комунікативній і в культурі сімейних відносин.

Мета статті – теоретично обґрунтувати й викласти основні педагогічні умови, що сприяють формуванню правової культури майбутнього вчителя технологій.

У сучасних умовах рівень правосвідомості та правової культури вчителів і студентів ще не задовольняє потреби гармонійного розвитку особи та вимоги суспільства. Майбутнім учителям украй необхідні правові знання як складова їх педагогічного професіоналізму, що ґрунтуються на єдності обов’язку й права та є таким утворенням, що, з одного боку, відображають необхідний рівень правосвідомості, а з другого – повсякденну навчально-виховну діяльність [5, с. 246]. Практика й досвід свідчать, що результати теоретичного аналізу психолого-педагогічних, філософських, соціологічних, культурологічних і юридичних досліджень поки що мало використовують при формуванні в учнів і студентів правосвідомості й правової культури. Та й сам рівень підготовки сучасного вчителя до реалізації змісту правової освіти не задовольняє потреби сучасності. Студенти мають надто невизначені уявлення про права та обов’язки людини загалом і про правові основи системи освіти зокрема. Документи, що стосуються галузі освіти й зокрема правового виховання мало вивчають і часто про них не інформують ані студентів, ані учнів, ані населення загалом. Звідси й причини правової безграмотності, а незнання правової заборони призводить до порушень не тільки правил, а й законів. Отже, є гостра потреба в розробці спеціальних правових курсів для студентів – майбутніх учителів з метою формування правової культури.

У Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття) зазначено, що формування правової культури – це один із елементів національного виховання. Становлення демократичної держави, розвиток на основі духовності та моралі неможливі без високоосвіченого суспільства з розвинутою правовою культурою та глибокою правосвідомістю. Тому формування правової культури є одним із основних напрямів розвитку освіти.

Правова культура як різновид загальної культури охоплює [5, с. 13]:
а) певний рівень правового мислення й чуттєвого сприйняття правової дій-

сності; б) стан процесів правотворчості та реалізації норм права; в) специфічні способи правової діяльності; г) ціннісні надбання матеріальних благ, створених людьми.

Компонентами індивідуальної правової культури є [8, с. 118]:

- систематизовані знання про право, законодавство своєї країни, існуючий у суспільстві правопорядок, міри його укріплення та способи охорони;
- орієнтоване на цінність права та суворого правопорядку ставлення вчителя до Закону, законослухняна поведінка та активне неприйняття правопорушень як учителя, так і учнів;
- соціально-корисна поведінка вчителя (реалізація прав і свобод учнів, відповідальне ставлення до професійних обов'язків, готовність діяти юридично грамотно).

Навчально-освітня й виховна діяльність із формування правової культури майбутніх учителів заснована на їх інтелектуально-пізнавальній, вольовій, професійній і емоційно-моральній сферах. Правова культура, яка є елементом усіх видів відношень особистості з навколишнім світом, є основним і обов'язковим регулятором діяльності та поведінки кожного індивіда [2, с. 15].

Можна визначити педагогічні умови, що сприяють засвоєнню майбутніми вчителями змісту правової освіти як компонента їх правової культури [2; 4]:

1. Розробка змісту правової освіти майбутніх учителів, який містить такі компоненти: а) систему знань про природу, суспільство, техніку, мислення та способи діяльності; б) досвід здійснення способів діяльності, що втілюється разом із професійними знаннями в уміннях і навичках; в) досвід творчої, пошукової діяльності при вирішенні нових проблем, які виникають у педагогічній діяльності; г) досвід ціннісного відношення до об'єктів і законів діяльності людини, його прояв у ставленні до навколишнього світу, інших людей. Говорячи про формування правової культури, засвоєння майбутніми вчителями змісту правової освіти, необхідно забезпечити реалізацію її інтелектуально-інформаційного компонента, тобто засвоєння системи знань про суть права, а саме: норми права, ознаки норми права, санкції за порушення норми права; ознаки нормативно-правових актів; правопорушення, його ознаки; функції юридичної відповідальності та її види, підстави для притягнення до юридичної відповідальності; законність, правопорядок, особливості правопорядку, структура й зміст правопорядку; правова ідеологія та правова психологія.

2. Формування в майбутніх учителів потреби в оволодінні правовою культурою та її складовою – змістом правової освіти.

3. Систематичне, послідовне формування пізнавального інтересу до процесу навчання та професійної діяльності (різними засобами).

4. Залучення майбутніх учителів до самостійного вирішення правових проблем у різноманітних виробничих і педагогічних ситуаціях.

5. Створення системи пізнавальних завдань для управління навчальною діяльністю майбутніх вчителів. Особливо важливим тут є вироблення практичних навичок застосування юридичних знань, правових норм.

Основними кроками з формування високої правової культури майбутнього вчителя в умовах становлення української державності мають бути [5; 3]:

- розробка цілісної концепції громадянсько-правової освіти та виховання; оновлення змісту освіти згідно із досягненнями юридичної, психолого-педагогічної науки, сучасних технологій навчання, передового досвіду практичної діяльності правоохоронних органів України;

- підготовка стандартів, програм, підручників з цієї проблематики; розробка рекомендацій з громадянського й правового виховання;

- створення аудіо- та відеоматеріалів, комп'ютерних програм з громадянсько-правознавчих курсів;

- упровадження багатоступеневої та безперервної системи навчання фахівців від початкової професійної підготовки до опанування ними рівня вищої кваліфікації;

- усебічне поглиблення правової, патріотично-виховної тематики в навчальних курсах з філософії, етики, політології, історії, культурології;

- здійснення підготовки та перепідготовки у галузі громадянсько-правової освіти вчительських кадрів, здатних застосовувати особистісно-орієнтовані педагогічні технології, зокрема моделювання реальних соціальних процесів, рольові та ділові ігри.

Висновки. Отже, ефективному засвоєнню майбутніми вчителями змісту правової освіти сприяє: розробка змісту правової освіти, формування потреби в оволодінні нею, формування пізнавального інтересу до процесу навчання, залучення майбутніх учителів до самостійної роботи, застосування системи пізнавальних завдань. Створюючи умови для засвоєння майбутніми вчителями змісту правової освіти, ми закладаємо основу для формування їх як високоосвічених фахівців з необхідним рівнем правової культури.

Список використаної літератури

1. Городиський М. Правова освіта майбутнього вчителя: монографія / М. Городиський; за ред. М. Подберезького. – Харків: Легас, 2001. – 128 с.

2. Городиський М. І. Правова освіта майбутнього вчителя: монографія / М. І. Городиський; за ред. М. К. Подберезовського. – Київ: Наук. Світ, 2001. – Бібліогр.: С. 115–128.

3. Короткова Л. Правознавство – дисципліна обов'язкова / Л. Короткова, О. Вихров // Рід. шк. – 1996. – № 3. – С. 55–57.

4. Леськова М. Розбудова державності: проблеми правової культури / М. Леськова, В. Леськов // Рідна школа. – 1997. – № 10. – С. 13–16.

5. Правовое образование в школе // Воспитание в школе. – 1996. – № 4. – С. 7–8.

6. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18.10.01 р. № 992/2001 [Електронний ресурс] // Освіта в Україні та за кордоном. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2719>.

7. Слепченко Т. Правове навчання: проблеми сьогодення / Т. Слепченко // Рідна школа. – 1998. – № 5. – С. 34–35.

8. Элиасберг Н. Система этико-правового образования и гражданского воспитания: первые итоги / Н. Элиасберг // Народное образование. – 2001. – № 4. – С. 116–120.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2016.

Салогуб В. С. Особенности формирования правовой культуры будущего учителя технологий

В статье определены педагогические условия формирования правовой культуры будущего учителя технологий. Сделан вывод, что эффективному усвоению будущими учителями содержания правового образования способствует: разработка содержания правового образования, формирование потребности в овладении им, формирование познавательного интереса к процессу обучения, включение будущих учителей в самостоятельную работу, применение системы познавательных задач.

Ключевые слова: правовая культура, будущий учитель технологий, педагогические условия формирования технологической культуры, содержание правового образования.

Salogub V. Features of Formation of Legal Culture of Future Teacher of Technologies

The leading role in the legal education of youth belongs to the teacher. The decree of the President “The national programme of legal education of the population” dated the 18th of October 2001 was issued to raise the level of legal education as part of professional culture, to create favorable conditions for mastering legal knowledge, to ensure the constitutional rights of citizens (students).

The Programme will promote to raise the level of legal culture, to form the respect to law, to of humanistic legal ideas, general human values, to overcome the legal nihilism, to raise the level of population’s legal awareness.

Forming of the legal culture foresees the student’s mastering not separate, detached from each other elements of legal knowledge, skills and development of professional and personal qualities, but complex procedure, where each determined direction has a corresponding totality of educational components with personal-active nature.

The solution of legal tasks foresees the conditional including the technological faculty students into legal situations with all its complexity and contradiction, because it will help them to form a correct course of action in the future. Forming of cognitive interest to the teaching process, involving the students into independent work, using the system of cognitive tasks: knowing the law, rights and duties of citizens, Constitution of Ukraine, etc, promote effective students’ mastering the content of legal education.

It is concluded that efficient assimilation of the future teachers of the content of legal education contributes to: development of the content of legal education, the formation of the need in mastering them, the formation of cognitive interest to the learning process, enabling the future teachers to independent work, application of the system of cognitive tasks.

Key words: legal culture, the future teacher of technologies, pedagogical conditions of formation of technological culture, the content of legal education.